DOI :https://doi.org/10.5281/zenodo.16919668

ମୂଳ ପ୍ରବନ୍ଧ

ସମାଲୋଚକ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ସଂପାଦକୀୟ ବୈଚିତ୍ର୍ୟତା

ଶୁଭଶ୍ରୀ ମହାନ୍ତି

ସଂକ୍ଷିପ୍ତସାର :

ସମାଲେଚନା ହିଁ ସାହିତ୍ୟର ମାନଦଣ୍ଡ ଓ ଅଭିବୃଦ୍ଧିର ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ । ସମାଲୋଚନା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସାହିତ୍ୟ ତଡ଼ିତ୍ ପରି ଝଲସି ଉଠେ । ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟରେ ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟର ଆଗଧାଡ଼ିର ଜଣେ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ସୁସମାଲୋଚକ ହେଉଛନ୍ତି ପ୍ରଫେସର କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ । ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧଟିରେ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଧୂଳିଖେଳରୁ ସମାଲୋଚକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜୀବନ-ସଂଘର୍ଷର କାହାଣୀ ବର୍ଣ୍ଣିତ ହେବା ସହ ସାହିତ୍ୟରେ ସମାଲୋଚନାର ଗୁରୁତ୍ୱ ବର୍ଣ୍ଣନା କରାଯାଇଛି । ଏହା ସହ ସଂପାଦନାର କୌଶଳ, ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣନା ସହ ତାଙ୍କ ସଂପାଦନା ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକର ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ ଦର୍ଶାଯାଇଛି । ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ନେଇ ଯଥା- ଲୋକସାହିତ୍ୟ ଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ପ୍ରାଚ୍ୟ-ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ, ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ଆଦି ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ ସେ ସମୀକ୍ଷା କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଉଭୟ ସମାଲୋଚନା ଓ ସଂପାଦନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା, ଯାହା ଉପରେ ଗଭୀର ଗବେଷଣା ଓ ତର୍ଜମାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ପ୍ରମୁଖ ଶବ୍ଦାବଳୀ :

ତତ୍ତ୍ୱନିଷ୍ଠ, ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟ, ପାଣ୍ଡୁଲିପି, ସଂପାଦନା, ମୌଳିକ ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସା, ପ୍ରତିଲିପି, ସହନଶୀଳତା, ନିଷ୍ଠା

ବିଷୟବସ୍ତୁ :

ମାନବ ଜୀବନର ମନୀଷା ଓ ରସାଳ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ହେଉଛି ସାହିତ୍ୟ । ଏହି ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରୁ ସମାଲୋଚନା ବିଭାଗଟି ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସ୍ଥାନ ଲାଭ କରିଛି । ଏହି ସମାଲୋଚନା ମୂଳ ଲେଖାଟିକୁ ସହଜ ଭାବରେ ପାଠକ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚାଇଥାଏ । ଗଭୀର ଅଧ୍ୟୟନ, ବହୁ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ଅଧିକାରୀ, ତତ୍ତ୍ୱନିଷ୍ଠ, ବିଚାରଶୀଳ ହୋଇପାରିଲେ ହିଁ ଜଣେ ସୁସମାଲୋଚକ ହୋଇପାରିବ । ଠିକ୍ ଏହିପରି ଏକ ଗଭୀର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ଅଧିକାରୀ ଭାବେ ସମାଲୋଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲୋକ ଲୋଚନକୁ ଆସନ୍ତି ସମାଲୋଚକ ପ୍ରଫେସର କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ।

ଜନ୍ମ-ଜୀବନୀ ଓ ଶିକ୍ଷା :

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଓଡ଼ିଆ ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରଫେସର କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ଏକ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ପାଠକପ୍ରିୟ ସମାଲୋଚକ । ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗରେ ଲେଖନୀ ଚାଳନା କରି ପାଠକ ମହଲରେ ସେ ବହୁ ପରିଚିତ । ଏହି ମହାନ ଆଲୋଚକଙ୍କ ଜନ୍ମ ହୁଏ ୧୯୫୯ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ୨ ତାରିଖରେ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ଜିଲ୍ଲାର ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ ଥାନା ଅନ୍ତର୍ଗତ କଖାରୁଣୀ ଗ୍ରାମରେ । ପିତା ହୃଦାନନ୍ଦ ପ୍ରଧାନ ଏବଂ ମାତା ବାଲୁରୀ ଦେବୀଙ୍କ ଔରସରୁ ଜନ୍ମଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ସେ ସମୟରେ ପଲ୍ଲୀର ପ୍ରାକୃତିକ ସବୁଜିମା ପରିବେଶ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ହୃଦୟରେ ସାରସ୍ୱତର ପ୍ରଥମ ମଞ୍ଜି ବପନ କରିଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ କଖାରୁଣୀ ଗ୍ରାମର ସେହି ପ୍ରାକୃତିକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଆଧୁନିକତାର ସ୍ପର୍ଶରେ

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ ଅନ୍‌ଲାଇନରେ ପଢିବାପାଇଁ ପ୍ରବେଶ କରନ୍ତୁ

Quick Response Code:

Available online at : https://pracheenews.com/

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.16919668

Article No - BPP00328

ଯୋଗାଯୋଗ :
ଶୁଭଶ୍ରୀ ମହାନ୍ତି, ଗବେଷିକା,
ଫକୀର ମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବାଲେଶ୍ୱର
Email: mohantysuvashree375@gmail.com
ORCID ID: https://orcid.org/0009-0005-8965-6763

This is an open access journal, and articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution Non Commercial Share Alike 4.0 License, which allows others to remix, tweak, and build upon the work non commercially, as long as appropriate credit is given and the new creations are licensed under the identical terms.

For reprints contact: *pracheepatrika@rediffmail.com*

ପ୍ରାପ୍ତି	ସମୀକ୍ଷିତ	ଗୃହୀତ	ପ୍ରକାଶିତ
୭.୦୫.୨୦୨୫	୧୧.୦୬.୨୦୨୫	୨୫.୦୭.୨୦୨୫	୧.୦୮.୨୦୨୫

ଏହି ପ୍ରବନ୍ଧକୁ କିପରି ଉଦ୍ଧୃତ କରିବେ : ଶିଅଳ, ଶମ୍ଭୁନାଥ ;୨୦୨୫। ସମାଲୋଚକ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ସଂପାଦକୀୟ ବୈଚିତ୍ର୍ୟତା। ବାସ୍ତବତାର ପରିପ୍ରକାଶ ପ୍ରାଚୀ। ଭାଗ :୧୧, ସଂଖ୍ୟା : ଙ, ପୃଷ୍ଠା :୭୪-୭୯।

ଛିନ୍ନବିଛିନ୍ନ ହୋଇଯାଇଛି । ଗ୍ରାମରେ ଆଉ ଚାଳଘର ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ କି ଧାନକ୍ଷେତର ସେ ସବୁଜିମା ଦୃଶ୍ୟ ନାହିଁ । ଆମ୍ବତୋଟା ନାହିଁ କିମ୍ବା କୋକିଳର କୁହୁନାଦ ନାହିଁ । ବସନ୍ତ ମଧ୍ୟ ହଜି ଯାଇଛି ଗ୍ରୀଷ୍ମର ରୌଦ୍ରତାପରେ । କିନ୍ତୁ ହଜି ନଥିଲା ପଲ୍ଲୀର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ବାଲ୍ୟକାଳରେ । ତାଙ୍କ ପଲ୍ଲୀ ଗ୍ରାମ ଥିଲା ଏକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଭରା ପ୍ରାକୃତିକ ପରିବେଶ । ସେତେବେଳେ ଗ୍ରାମ୍ୟମାନଙ୍କରେ ବିଭିନ୍ନ ପର୍ବପର୍ବାଣୀରେ ପାଲା, ଦାସକାଠିଆ, ଡ୍ରାମା, ଯାତ୍ରା, ବିଭିନ୍ନ ଲୋକନୃତ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠିତ ହେଉଥିଲା । ତେଣୁ ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ ଗ୍ରାମରେ ଅନୁଷ୍ଠିତ ବିଭିନ୍ନ ଡ୍ରାମାରେ ସେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରୁଥିଲେ ଏବଂ ସେ ସମୟରେ ଗୀତି କବିତା ଲେଖିବାର ପ୍ରେରଣା ଲାଭ କରିଥିଲେ । ଗ୍ରାମର ପ୍ରାଥମିକ ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହେବାପରେ ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇସ୍ଥିତ ମନ୍ମଥ ନାଥ ସରକାରୀ ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମେଟ୍ରିକ ଏବଂ ପଟ୍ଟାମୁଣ୍ଡାଇ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଆଇ.ଏ.ପାସ୍ କରିଥିଲେ । ସମ୍ମାନ (ଅନର୍ସ) ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ସେ କେନ୍ଦ୍ରାପଡ଼ା ସ୍ୱୟଂଶାସିତ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ସ୍ନାତକ ଶ୍ରେଣୀରେ ନାମ ଲେଖାଇ କୃତିତ୍ୱର ସହିତ ଅନର୍ସ ଏବଂ Distinction ସହ ପାସ୍ କରିଥିଲେ । ପରେ ୧୯୮୧ ମସିହାରେ ଉତ୍କଳ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ସ୍ନାତକୋତ୍ତର ଡିଗ୍ରୀ ଲାଭ କଲାପରେ ସେହି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରୁ ଏମ୍.ଫିଲ୍ (୧୯୮୪), ପିଏଚ୍.ଡ଼ି. (୧୯୮୯- ବ୍ୟାସକବି ଫକୀର ମୋହନଙ୍କ କବି ପ୍ରତିଭା : ଦୃଷ୍ଟି ଓ ଦିଗନ୍ତ) ଓ ଡି.ଲିଟ୍ ଡିଗ୍ରୀ (୧୯୯୬ - ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ଓଡ଼ିଆ କୃଷ୍ଣ କାବ୍ୟରେ ରୀତି ଲକ୍ଷଣ) ଲାଭ ପରେ ଅଧ୍ୟାପନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯୋଗଦେଇ ଦୀର୍ଘ ୩୨ ବର୍ଷ ଧରି ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରି ଆସିଛନ୍ତି ।

ବୃତ୍ତିଗତ ଜୀବନ :

ଉଚ୍ଚଶିକ୍ଷା ପରେ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନ ବିଭିନ୍ନ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଏବଂ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ମାନଙ୍କରେ ସେ ତାଙ୍କର ଅଧ୍ୟାପନା ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରି ବହୁ ପାଠକୀୟ ଆଦୃତି ଲାଭ କରିପାରିଛନ୍ତି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ ଆଠଗଡ଼ରେ ଅଧ୍ୟାପକ ଥିଲେ। ପରବର୍ତ୍ତୀ କାଳରେ ଶୈଳେନ୍ଦ୍ର ନାରାୟଣ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟ, ରାଜକନିକା ଏବଂ ପରେ ପରେ ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟାପକ ହୋଇଥିଲେ । ଏହାପରେ ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପ୍ରଫେସର ପଦବୀ ଲାଭ କରି ସେଠାରେ ୨୦୧୯ ମସିହା ଫେବୃଆରୀ ମାସରେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଅବସର ଗ୍ରହଣ ପରେ କୋରାପୁଟସ୍ଥିତ କେନ୍ଦ୍ରୀୟ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ତାଙ୍କୁ ପରଦର୍ଶୀ ପ୍ରଫେସର ଭାବରେ ନିଯୁକ୍ତି ପ୍ରଦାନ କରିଥିଲେ । ସଂପ୍ରତି ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନ ଫକୀର ମୋହନ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ, ବାଲେଶ୍ୱରରେ ସଂଯୁକ୍ତ ପ୍ରଫେସର ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟରତ ।

ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ତତ୍ତ୍ୱାବଧାନରେ ଗବେଷଣା କରି ସତୁରୀରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ ଛାତ୍ରଛାତ୍ରୀ ଏମ୍.ଫିଲ୍. ଡିଗ୍ରୀ ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ୩୪ ଜଣ ଗବେଷକ ଓ ଗବେଷିକା ପିଏଚ୍.ଡ଼ି. ଡିଗ୍ରୀ ତଥା ୫ ଜଣ ଗବେଷକ-ଗବେଷିକା ଡି.ଲିଟ୍ ଡିଗ୍ରୀ ଲାଭ କରିପାରିଛନ୍ତି । କେନ୍ଦ୍ର ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀ (ସାହିତ୍ୟ ଅକାଦେମୀ), ଓଡ଼ିଶା ସାହିତ୍ୟ ଏକାଡ଼େମୀର ସାଧାରଣ ପରିଷଦର ସଦସ୍ୟ ହେବା ସହିତ ଓଡ଼ିଶା ତଥା ଓଡ଼ିଶା ବାହାରେ ବିଭିନ୍ନ ସାହିତ୍ୟିକ-ସାଂସ୍କୃତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନର ସଦସ୍ୟ ଭାବରେ ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଛନ୍ତି । ପ୍ରାଦେଶିକ ଓ ଜାତୀୟ ସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ବିଭିନ୍ନ ପୁରସ୍କାର କମିଟିର ବିଚାରକ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି । 'ଶାଶ୍ୱତ" ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ର (ବ୍ରହ୍ମପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ଅପ୍ରକାଶିତ), 'ସପ୍ତର୍ଷି' (ସମ୍ବଲପୁର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ), 'ଇସ୍ତାହାର' ଆଦି ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକାର ପରିଚାଳନା ସଂପାଦକ ଓ ସଂପାଦକ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଛନ୍ତି ।

ସାରସ୍ୱତ ସାଧନା :

ପ୍ରଫେସର କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ନବେ ଦଶକରେ ଜଣେ ଗୀତିକବି ଓ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟିକ ଭାବେ ସାହିତ୍ୟ ରାଜ୍ୟରେ ପଦାର୍ପଣ କରି ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ଜଣେ ଆଗଧାଡ଼ିର ସୁସମାଲୋଚକ ଭାବେ ବେଶ୍ ପରିଚିତ । ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନ ଉଚ୍ଚ ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ କିଛି ଗୀତି କବିତା ରଚନା କରିଥିଲେ । ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ପଢ଼ିବା ସମୟରେ ସେ ଅନେକ ଗୀତି କବିତା ରଚନା କରିଥିଲେ । ପ୍ରଥମ ଶିକ୍ଷକତା ଜୀବନରେ ସେ ଅନେକ ଗୀତିକବିତା ସହିତ ବହୁ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ରଚନା କରିଥିଲେ । ଓଡ଼ିଶାରେ ସେ ଜଣେ ଶିଶୁସାହିତ୍ୟିକ ଭାବରେ ସୁପରଚିତ ହୋଇଥିଲେ । ତାଙ୍କ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ହେଉଛି 'ଆମ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ରକ୍ଷା ଆମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ", ଯାହା ୧୯୯୦ ମସିହାରେ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରସାର ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, କଟକ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲା । ସେହି ସମୟରେ ଓଡ଼ିଶାର ସମସ୍ତ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ ପତ୍ରିକାରେ ତାଙ୍କର ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ ମାନ ପ୍ରକାଶ ପାଉଥିଲା ଏବଂ ଯଦି ସବୁଗୁଡ଼ିକୁ ସଂରକ୍ଷିତ କରି ପ୍ରକାଶ କରାଯାଇଥାନ୍ତା ଆହୁରି ୨/୩ ଖଣ୍ଡ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ପାରିଥାନ୍ତା । ତାଙ୍କ ଅମନ ଯୋଗ ପାଇଁ ତାଙ୍କ ୩ଟି ପାଣ୍ଡୁଲିପି ମଧ୍ୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି । ଏପରିକି ସେହି ସମୟରେ ତାଙ୍କର କେତୋଟି ଗଳ୍ପ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଇ ପାଠକୀୟ ଆଦୃତି ଲାଭ କରିଥିଲେ ହେଁ ଗଳ୍ପ ଲେଖିବା ପ୍ରତି ସେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରି ନାହାନ୍ତି ।

ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ିଛି । ସମାଲୋଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିଁ ତାଙ୍କ ସମଗ୍ର ଜୀବନ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଏହି ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟ ହୋଇଛି ତାଙ୍କ ପରିଚୟର ମାଧ୍ୟମ । ଓଡ଼ିଆ ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟ ଉଭୟ ଗୁଣାତ୍ମକ ଓ ପରିମାଣାତ୍ମକ ଦିଗରୁ ତାଙ୍କ ଲେଖନୀ ଦ୍ୱାରା ହୋଇଛି ସମୃଦ୍ଧ ।

ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନ ଗୀତିକବିତା, କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଆଦି ରଚନା କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟରେ ଜଣେ ସମାଲୋଚକ ଭାବରେ ବିଶେଷ ପରିଚୟ ଲାଭ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଏଯାବତ୍ ଅନେକ ମୌଳିକ ଆଲୋଚନା ପୁସ୍ତକ, ଅନେକ ସଂପାଦନା ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ପାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସେ ସର୍ଜନଶୀଳ ସମାଲୋଚନା ପୁସ୍ତକ ଲେଖିଛନ୍ତି । ଆଠଗଡ଼ ମହାବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଅଧ୍ୟାପନା କରିବା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସମାଲୋଚନା ପୁସ୍ତକ 'ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିକାଶଧାରା' ବିଦ୍ୟାପୁରୀ ପ୍ରକାଶନ ସଂସ୍ଥା ଦ୍ୱାରା ୧୯୯୦ ମସିହାରେ ପ୍ରକାଶ ଲାଭ କରିଥିଲା । ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟ ତାଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀରେ ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆଣିଥିଲା ତତ୍‌ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କର ସୃଜନଶୀଳ ପ୍ରତିଭା ବିଶେଷ ଭାବରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଥିଲା । ଏହାପରେ ସେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମୌଳିକ ସାହିତ୍ୟ ରଚନା ନ କରି ପ୍ରବନ୍ଧ ଏବଂ ସମାଲୋଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଜକୁ ନିୟୋଜିତ କରିଥିଲେ ।

ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟ :

ଜଣେ ସାରସ୍ୱତ ସାଧକ ତା'ର ମୂଳ ଲେଖାକୁ ଆଲୋକିତ କରେ; ମାତ୍ର ସେହି ଲେଖାକୁ ପରିମାର୍ଜିତ କରି ସେ ଆଲୋକକୁ ବିଚ୍ଛୁରିତ କରିବାର ଗୁରୁଦାୟିତ୍ୱ ନିଏ ସମାଲୋଚକ । ସାହିତ୍ୟର ପ୍ରଚ୍ଛଦପଟରେ ଲୁଚି ରହିଥିବା ସତ୍ୟକୁ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆଣିଥାଏ ଜଣେ ସୁସମାଲୋଚକ । ଗୋଟିଏ ଜଟିଳ ତତ୍ତ୍ୱନିଷ୍ଠ ଲେଖାକୁ ପାଠକଟିଏ ସମାଲୋଚନା ମାଧ୍ୟମରେ ସହଜରେ ବୁଝି ପାରିଥାଏ । ଜଣେ ସମାଲୋଚକ କୌଣସି ସ୍ରଷ୍ଟା ଠାରୁ କମ୍ ନୁହଁନ୍ତି । ଜ୍ଞାନରେ, ମନନରେ, ବିଶ୍ଳେଷଣରେ ଏବଂ ଚିନ୍ତନରେ ଓ ଯଥାର୍ଥରେ ସେ ସ୍ରଷ୍ଟାଙ୍କର ସମସ୍ତ ରାୟ । କାରଣ ସେ ସୃଷ୍ଟିର ଅସ୍ପଷ୍ଟତାକୁ ଦୂରୀଭୂତ କରନ୍ତି । ଠିକ୍ ଏହିପରି ଏକ ଗଭୀର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ଅଧିକାରୀ ଭାବେ ସମାଲୋଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆସନ୍ତି ସମାଲୋଚକ ପ୍ରଫେସର କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ।

ଏକବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଓଡ଼ିଆ ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟରେ ପ୍ରଫେସର କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ ଏକ ଚର୍ଚ୍ଚିତ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ । ପ୍ରଥମେ ଗୀତିକବି ଓ ଶିଶୁ ସାହିତ୍ୟିକ ଭାବେ ସାହିତ୍ୟ ଜଗତରେ ପାଦ ଥାପିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟକୁ ନିଜ ସାଧନାର ଦିଗ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଛନ୍ତି । ଜଣେ ବଳିଷ୍ଠ ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚକ ଭାବେ ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଛନ୍ତି । ସେ ସାହିତ୍ୟର ସମଗ୍ର ବିଭାଗକୁ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି ଏମିତିକି ପ୍ରାଚ୍ୟ-ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ ସଂପର୍କିତ ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ କମ୍ କରି ନାହାନ୍ତି । ପ୍ରାୟ ତିନି ଦଶନ୍ଧିରୁ ଊର୍ଦ୍ଧ୍ୱ କାଳ ଧରି ସେ ଓଡ଼ିଆ ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟରେ ଗତି କରି ରହିଆସିଛନ୍ତି । ଐତିହାସିକ, ସଂରଚନାତ୍ମକ, ତୁଳନାତ୍ମକ ତଥା ସର୍ଜନଶୀଳ ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନଙ୍କର ରହିଛି ଗଭୀର ଅଭିନିବେଶ । ବହୁପାଠିତା, ତାତ୍ତ୍ୱିକ ଜିଜ୍ଞାସା, ସୂକ୍ଷ୍ମ ବିଚାରବୋଧ, ମୌଳିକ ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସା, ଗଭୀର ପର୍ଯ୍ୟବେକ୍ଷଣ ଓ ସର୍ବୋପରି ତତ୍ତ୍ୱ ଏବଂ ତଥ୍ୟର ଯୌକ୍ତିକ ଉପସ୍ଥାପନା ତାଙ୍କ ସମାଲୋଚନା ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଦାନ କରିଛି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭାବଭୂମି । ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ, ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ, ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ସାହିତ୍ୟ, ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟ ଆଜିର ଆଲୋଚନା ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯାଇଛି ଅତୀତଠାରୁ ସାଂପ୍ରତିକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ । ସେଥିପାଇଁ ଭାଷାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ତାଙ୍କ ସମାଲୋଚନାର ଅନ୍ୟ ଏକ ଲାକ୍ଷଣିକ ଦିଗ ଭାବରେ ପରିଗଣିତ ହୋଇଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟର ଆଲୋଚନାର ଭାଷା ମଧ୍ୟଯୁଗୀୟ ସାହିତ୍ୟର ଆଲୋଚନା ବେଳେ ଭିନ୍ନ ରୂପ ଗ୍ରହଣ କରିଛି ଏବଂ ଆଧୁନିକ ସାହିତ୍ୟରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁରୂପ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରାଯାଇଛି । ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ ଆଲୋଚନା ସମୟରେ ସେ ମୁଖ୍ୟତଃ ସାମାଜିକ, ସାଂସ୍କୃତିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ଆଧାରରେ ସମକାଳ ସାହିତ୍ୟକୁ ବିଚାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ପାରମ୍ପରିକ ସାହିତ୍ୟ ଇତିହାସ ଆଲୋଚନା ଧାରାରୁ ତାହା ଭିନ୍ନ ମନେ ହୋଇଛି ।

ଏଯାବତ୍ (୨୦୨୪ ମସିହା) ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ସମୁଦାୟ ୬୨ ଖଣ୍ଡ ପୁସ୍ତକ ପ୍ରକାଶ ଲାଭ କରିଛି । ଏଥିମଧ୍ୟରୁ ମୌଳିକ ଆଲୋଚନା ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକର ସଂଖ୍ୟା ହେଉଛି ୩୮ ଏବଂ ସଂପାଦନା ପୁସ୍ତକ ହେଉଛି ପଚିଶିଟି । ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଆଲୋଚନାର ଦୁଇଟି ଦିଗ ରହିଛି । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ନିଜସ୍ୱ ମୌଳିକ ଆଲୋଚନା ଓ ଅନ୍ୟଟି ହେଉଛି ସଂପାଦନା । ସଂପାଦନାର ମୁଖବନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକରେ ସେ ଯେଉଁ ଆଲୋଚନା କରିଛନ୍ତି, ତାହା ତାଙ୍କ ସମାଲୋଚନାର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗୀ ସଂପର୍କରେ ମଧ୍ୟ ସୂଚନା ପ୍ରଦାନ କରିଥାଏ । ପୁନଶ୍ଚ ତାଙ୍କ ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚନାର ଦୁଇଟି ଦିଗ ପାଠକର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରିଥାଏ । ଗୋଟିଏ ହେଉଛି ସାହିତ୍ୟିକ ବାଦ ଓ ତତ୍ତ୍ୱ ସଂପର୍କୀୟ ଏବଂ ଅନ୍ୟଟି ହେଉଛି ସାହିତ୍ୟ ସଂପର୍କୀୟ ।

ସଂପାଦନା ସାହିତ୍ୟ :

ସାହିତ୍ୟର ବିଭିନ୍ନ ବିଭାଗ ମଧ୍ୟରୁ ସଂପାଦନା ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଭାଗ ଅଟେ । ସଂପାଦନା ହିଁ କୃତିର ଗୁଣାତ୍ମକ ମାନ ବୃଦ୍ଧି କରିଥାଏ । ସ୍ରଷ୍ଟାଟିଏ ସ୍ୱାଧୀନ ଥାଏ, ଯେ କୌଣସି ବିଷୟକୁ ନେଇ ସେ ଲେଖିପାରେ, ନିଜ ଇଚ୍ଛା ମୁତାବକ କଳ୍ପନାର ସୌଧ ସେ ଗଢ଼ିପାରେ । ମାତ୍ର ସଂପାଦକର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥାଏ– "ସୃଷ୍ଟିର ଅତଳାତଳ ସମୁଦ୍ର ଭିତରେ ନିଜକୁ ନିମଜ୍ଜିତ କରାଇ ତା' ଭିତରୁ ଆମ ସଭ୍ୟତା, ସଂସ୍କୃତି, ସମାଜ, ଇତିହାସ ଓ ସମୟ ନିରୂପଣ କରି ତା'ର ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ପ୍ରଦାନ ସଂପାଦକ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ। ସୃଷ୍ଟିର ଅସ୍ପଷ୍ଟତାକୁ ଏହା ଦୂର କରେ । ସଂପାଦନା ଏକ କଠିନ କର୍ମ। ତୀକ୍ଷ୍ଣ ଅସି ଧାରରେ ପଥ ଚାଲିବା ପରି ସଂପାଦକକୁ ଏକ ସଚେତନ ପଦପାତରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ସଂପାଦନା ହିଁ ଲେଖକ ପାଠକ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଚମତ୍କାର ସଂଯୋଗ ସେତୁ ।" (ଗବେଷଣା ପ୍ରକରଣ ସଂପାଦନା ଓ ଅନୁବାଦ ପ୍ରବିଧି- କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନ, ନିର୍ମଳା କୁମାରୀ ରାଉତ, ପୃ- ୧୧୦)

ସାହିତ୍ୟିକ କୃତିର ଆଙ୍ଗିକ ଓ ଆତ୍ମିକ ରୂପକୁ ଚିର ଅମ୍ଳାନ ରଖିବାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ହିଁ ସଂପାଦନା କଳା । ପ୍ରାଚୀନ ସାହିତ୍ୟ ହେଉ ଅଥବା ଯେ କୌଣସି ମୂଳ ଲେଖା ହେଉ, ସ୍ରଷ୍ଟା ଦ୍ୱାରା ଲିପିବଦ୍ଧ ମୂଳଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ତାହାର ନକଲ ଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରତିଲିପି କୁହାଯାଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରତିଲିପି ଗୁଡ଼ିକୁ ସଂରକ୍ଷିତ ରଖିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ତାକୁ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ସଂପାଦାନ କରାଯାଇଥାଏ । ପାଠାନୁସନ୍ଧାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏଗୁଡ଼ିକ ବିଶେଷ ଭାବରେ ସହାୟକ ହୋଇଥାଏ । ବାସ୍ତବରେ ପାଠୋଦ୍ଧାର ଏକ କଳା । ଏଥିରେ ବୁଦ୍ଧି ଓ ତର୍କର ପ୍ରୟୋଗ ବେଶୀ ମାତ୍ରାରେ ହୋଇଥାଏ । ସଂପାଦକର ବୁଦ୍ଧି-ବିବେକ, ପାଠ-ଚୟନ ଦକ୍ଷତା, ଗଭୀର ଜ୍ଞାନ, ଅନବରତ ଅଧ୍ୟୟନ, ଶବ୍ଦାବଳୀର ଉଚିତ ଉପଯୋଗ ଜ୍ଞାନ ଓ କଳା ଆଦି ଗୁଣ ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ । କାରଣ ସଂପାଦନା ସାହିତ୍ୟର ଏକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଭାଗ ଅଟେ । ଏଥିରେ ଅତୀତର ସାଂସ୍କୃତିକ ସଂପଦର ଯେ ସୁରକ୍ଷା କରାଯାଇଥାଏ ତାହା ନୁହେଁ; ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ତଥ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କରିବାରେ ସହଯୋଗ କରିଥାଏ । ଅତୀତ କାଳରୁ ସଞ୍ଚିତ ମାନବୀୟ ଅନୁଭବ, ବିଚାର, କଳ୍ପନା ଓ ଜ୍ଞାନରାଜିକୁ ଅତୀତର ଗିରି ଗହ୍ୱରରୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ଭବିଷ୍ୟତ ବଂଶଧରଙ୍କ ହାତରେ ଟେକିଦିଏ ସଂପାଦକ ।

ସଂପାଦନା ଏକ ସମସ୍ୟା ବହୁଳ ଜଟିଳ ବିଷୟ । ଏହି ସଂପାଦନା ମୁଖ୍ୟତଃ ମୂଳ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ଉପରେ ନିର୍ଭରଶୀଳ । ପ୍ରାଚୀନ କାଳରେ ତାଳପତ୍ର ପୋଥିରେ ଯେଉଁ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକ ଖୋଦିତ ହୋଇ ରହୁଥିଲା ସେଗୁଡ଼ିକ କାଳକ୍ରମେ ଉଈ ଚରିଯାଉଥିଲା, ନ ହେଲେ ଓଦା ହୋଇ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ଫଳରେ ବହୁ ମୂଲ୍ୟବାନ ଉପଯୋଗୀ ପୋଥିଗୁଡ଼ିକ ଅତୀତ ଗର୍ଭରେ ଲୀନ ହୋଇଯାଉଥିଲା । ଯାହା ଆଉ ଲୋକଲୋଚନକୁ ଆସି ପାରିଲା ନାହିଁ । ଜନ ସମ୍ମୁଖକୁ ଆଣିବା ପାଇଁ ମହାନଗଣମାନେ ପୋଥିଗୁଡ଼ିକୁ ଉଦ୍ଧାର କରି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଏକଜୁଟ କରି ରଖିଲେ । ଏହାକୁ ସଂପାଦନ କରିବା ଫଳରେ ମୂଲ୍ୟବାନ ତଥ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକର ପାଠୋଦ୍ଧାର କରାଯାଇ ପାରିଲା । କୌଣସି ଦେଶର କଳା, ଗୌରବ, ଭାସ୍କର୍ଯ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, ପରମ୍ପରା, ପ୍ରଥା, ସମାଜ, ରାଜନୀତି, ଅର୍ଥନୀତି, ସାହିତ୍ୟ ଆଦିର ପ୍ରାମାଣିକ ରୂପ ଏହି ପ୍ରାଚୀନ ପାଣ୍ଡୁଲିପି ସଂପାଦନା ଦ୍ୱାରା ଜଣା ଯାଇଥାଏ । ଏଡି ତଥ୍ୟ ଗୁଡ଼ିକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ପିଢ଼ିଙ୍କ ପାଇଁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ମୂଲ୍ୟବାନ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ । ଏକାଗ୍ରତା ବିନା ସଂପାଦନା କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ଭବପର ନୁହେଁ । ନିଷ୍ଠା, କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ତତ୍ପରତା, ଏକାଗ୍ରତା, ଧୈର୍ଯ୍ୟ, ସହନଶୀଳତା ରହିଲେ ହିଁ ଜଣେ ସଫଳ ସଂପାଦନା କାର୍ଯ୍ୟ କରିପାରିବ । ସଂପାଦନା ସର୍ବଦା ଅନୁସନ୍ଧିତ୍ସୁ ମନର ଅପେକ୍ଷା ରଖେ । ଜଣେ ସଂପାଦକ ସଂପାଦନା ବେଳେ ବହୁ ଅସୁବିଧାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ଯେଉଁ ତତ୍ତ୍ୱ, ତଥ୍ୟ ଓ ଦୁର୍ବୋଧତା ଜନିତ ସମସ୍ୟା ମାନ ସମ୍ପାଦକଙ୍କୁ ସାମ୍ନା କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ତା'ର ନିରାକରଣ ପାଇଁ ସଂପାଦକଙ୍କ ସଂଯୋଗକାରୀ ଜ୍ଞାନ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଓଡ଼ିଆ ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମୟରେ ଆଗଧାଡ଼ିର ସମାଲୋଚକ ତଥା ସମୀକ୍ଷକ ଭାବରେ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ନାମ ଅଗ୍ରଗଣ୍ୟ । କେବଳ ସମାଲୋଚକ ନୁହେଁ ସଂପାଦନା କଳାରେ ବେଶ୍ ଧୂରୀଣ । ଜଣେ ସଫଳ ସଂପାଦକ ଭାବରେ ମଧ୍ୟ ସେ ପାଠକ ମହଲରେ ସୁପରିଚିତ । କାର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ, ତତ୍ପରତା, ଧୈର୍ଯ୍ୟ, ନିଷ୍ଠା ଆଦି ଗୁଣ ତାଙ୍କଠାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏତଦ୍ ବ୍ୟତୀତ ସେ ବହୁପାଠୀ ମଧ୍ୟ । ସର୍ବଦା ସେ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତି ତତ୍ପରତା ଦେଖାଇବା ସହ ସେ ସର୍ବାଧିକ ସମୟ ନିଷ୍ଠାର ସହ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇଛନ୍ତି ସାହିତ୍ୟ ପାଇଁ । ଜଣେ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ମଣିଷ ଭାବେ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କର ପ୍ରିୟପାତ୍ର । ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ବିବିଧ ଦିଗରେ ଉତ୍ସର୍ଗୀକୃତ ତାଙ୍କ ଲେଖନୀ ତାଙ୍କ ପ୍ରତିଭାର ନିଦର୍ଶନ । ଓଡ଼ିଆ ସମାଲୋଚନା ଓ ଗବେଷଣା କ୍ଷେତ୍ରରେ ତାଙ୍କର ଯେପରି ଅନବଦ୍ୟ ଅବଦାନ ରହିଛି– ସଂପାଦନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ରହିଛି ସେହିପରି ଯଥେଷ୍ଟ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା । ବିଶେଷ ଭାବେ ଲୋକ ସାହିତ୍ୟ, ପ୍ରାଚ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ, ସାହିତ୍ୟ ତତ୍ତ୍ୱ ସମାଲୋଚନା ଆଦି ପ୍ରମୁଖ ବିଭାଗରେ ଲେଖନୀ ଚାଳନା ତାଙ୍କୁ ଯେଉଁପରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ପରିଚୟ ଦେଇଛି, ସଂପାଦନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ

ସେପରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ରହିଛି । ଜଣେ ସଫଳ ସଂପାଦକ ପାଖରେ ଯେଉଁ ଗୁଣ ସବୁ ଥାଏ, ଯଥା- ନିଷ୍ଠା, କାର୍ଯ୍ୟପ୍ରତି ତତ୍ପରତା, ଏକାଗ୍ରତା, ସହନଶୀଳତା, ନିରପେକ୍ଷତା, ଉଦାରତା ଆଦି ଏ ସମସ୍ତ ଗୁଣ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଠାରେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ । ଏ ସମସ୍ତ ଗୁଣର ସମନ୍ୱୟରେ ସେ ଜଣେ ସଫଳ ସଂପାଦକ ଭାବେ ପରିଚୟ ସୃଷ୍ଟି କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସଂପାଦକ ପୁସ୍ତକ ଗୁଡ଼ିକ ନିମ୍ନୋକ୍ତେ ଦିଆଗଲା ।

୧. ଦରବାର-୧୯୯୬, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ
୨. ଭାଷା, ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି-୨୦୦୦, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ
୩. ସ୍ଥିର ସୂର୍ଯ୍ୟ ଅଥୟ ପୃଥିବୀ-୨୦୦୩, ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ
୪. ଫକୀର ମୋହନ : ତର୍କ ବିତର୍କ-୨୦୦୩, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ
୫. ଫକୀର ମୋହନ : ଉପନ୍ୟାସ ସମଗ୍ର-୨୦୦୪, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ
୬. ମନୋଜ କଳା କଳ୍ପନା-୨୦୦୯, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ
୭. ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଲୋକ ଉପାଦାନ-୨୦୧୦, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍‌ଷ୍ଟୋର, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ
୮. ଚିଲିକା-୨୦୧୨, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ
୯. କୀଚକ ବଧ-୨୦୧୨, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ
୧୦. ନାଟ୍ୟକାର ରମେଶ ପାଣିଗ୍ରାହୀ : ସ୍ରଷ୍ଟା ଓ ସୃଷ୍ଟି-୨୦୧୩, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍‌ଷ୍ଟୋର, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ
୧୧. ମୋ ଜୀବନ ମୋ ସାହିତ୍ୟ-୨୦୧୪, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍ ଷ୍ଟୋର, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ
୧୨. ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମୀକ୍ଷା ତତ୍ତ୍ୱ-୨୦୧୪, ପ୍ରାଚୀ ପବ୍ଲିକେଶନ, କଟକ
୧୩. ଲଛମା-୨୦୧୮, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ
୧୪. ମାମୁ-୨୦୧୮, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ
୧୫. ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ-୨୦୧୮, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ
୧୬. ପ୍ରବନ୍ଧ ଗୌରବ-୨୦୨୦, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ
୧୭. ପଞ୍ଚାମ୍ରିକା- ପଞ୍ଚବଟୀ ପବ୍ଲିକେଶନ, ପଞ୍ଚବଟୀ ନଗର, ରାୟଗଡ଼ା-୧
୧୮. ଦୀନକୃଷ୍ଣ ଦାସଙ୍କ ଶ୍ରେଷ୍ଠ କାବ୍ୟକୃତି-୨୦୨୧, ନ୍ୟାସନାଲ ବୁକ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଅଫ୍ ଇଣ୍ଡିଆ, ଦିଲ୍ଲୀ
୧୯. ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଧରା ଓ ଧାରା (୧ମଭାଗ)-୨୦୨୧, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକ୍‌ଷ୍ଟୋର, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ
୨୦. କନକଲତା-୨୦୨୧, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, ବାଲୁବଜାର, କଟକ
୨୧. ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଧରା ଓ ଧାରା (୨ୟ ଭାଗ)-୨୦୨୨, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକଷ୍ଟୋର, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ
୨୨. ଅଚ୍ୟୁତାନନ୍ଦ ପତି ଗଳ୍ପ ସମଗ୍ର-୨୦୨୨, ସତ୍ୟନାରାୟଣ ବୁକଷ୍ଟୋର, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ
୨୩. ସାଧନା ଓ ସର୍ଜନା : କବି ଗୌତମ ଜେନା-୨୦୨୩, ଚିନ୍ମୟ ପ୍ରକାଶନ, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ
୨୪. ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟର ଇତିହାସ (୧ମ ଭାଗ)-୨୦୨୪, ବି.କେ.ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନ ବିଭିନ୍ନ ବିଷୟବସ୍ତୁକୁ ସଂପାଦନା କରି ପାଠକମାନଙ୍କୁ ବହୁମୂଲ୍ୟ ଗ୍ରନ୍ଥ ଭେଟି ଦେଇଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ସଂପାଦନା ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକର ମୁଖବନ୍ଧ ଖୁବ୍ ଉଚ୍ଚକୋଟୀର ଅଟେ । ଯେପରି 'ଓଡ଼ିଆ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପ ଧରା ଓ ଧାରା' ସଂପାଦନା ଗ୍ରନ୍ଥର ମୁଖବନ୍ଧରେ ସେ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ଜନ୍ମ ସମ୍ପର୍କରେ ସୁନ୍ଦର ଭାବେ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ଏଥିରେ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ବିକାଶ ସ୍ତର ଦର୍ଶାଇବା ସହ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀରେ ଏହା କିପରି ନୂତନ ରୂପ ନେଇଛି ତାହା ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି । ଏହାସହ କ୍ଷୁଦ୍ରଗଳ୍ପର ସ୍ୱରୂପ ଦର୍ଶାଇଛନ୍ତି । 'ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମୀକ୍ଷା ତତ୍ତ୍ୱ' ଗ୍ରନ୍ଥରେ ସେହିପରି ବିଶ୍ୱ ସମାଲୋଚନାରେ ଯାହା ପରିବର୍ତ୍ତନ ଘଟିଛି ତାହାକୁ ସେ ଅବଗତ କରାଇବା ନିମନ୍ତେ ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି । ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସମାଲୋଚନା ବର୍ତ୍ତମାନ ମାନ ବୃଦ୍ଧି ପାଇଛି । ଏହି ସୃଷ୍ଟିକୁ ପାଠକମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ପରିଚିତ କରାଇବା ନିମନ୍ତେ ଏହି ସଂପାଦନା ଗ୍ରନ୍ଥଟିର ପରିକଳ୍ପନା । ନୂତନ ନୂତନ ବିଷୟ ପରିକଳ୍ପନା ଫଳରେ ତାଙ୍କ ସଂପାଦନା ଗ୍ରନ୍ଥଗୁଡ଼ିକ ପାଠକ ମହଲରେ ବେଶ୍ ଆଦୃତି ଲାଭ କରିଛି ।

ଉପସଂହାର :

ଓଡ଼ିଆ ସମାଲୋଚନା ଓ ସଂପାଦନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରଫେସର ପ୍ରଧାନଙ୍କ ଅବଦାନ ଅନନ୍ୟ । ନୂତନ ନୂତନ ସମୀକ୍ଷା ତତ୍ତ୍ୱ ପଦ୍ଧତିରେ ସେ ଲେଖନୀ ଚାଳନା କରି ଓଡ଼ିଆ ସମୀକ୍ଷା କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିଚୟ ଲାଭ କରିବା ସହ ସମାଲୋଚନା ସାହିତ୍ୟକୁ ସମୃଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । ଏହା ସହ ସଂପାଦନା ଗ୍ରନ୍ଥ ଗୁଡ଼ିକର ମୁଖବନ୍ଧ ଗୁଡ଼ିକରୁ ହିଁ ଜଣାପଡ଼େ ତାଙ୍କ ସମାଲୋଚନୀୟ ସ୍ୱାତନ୍ତ୍ର୍ୟର । ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ରଚିତ ବହୁ ସମୀକ୍ଷା

ପୁସ୍ତକ ଓ ସଂପାଦନା ଗ୍ରନ୍ଥ ପାଠକମାନଙ୍କୁ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଉଛି ଏପରି ସାହିତ୍ୟ ରଚନା ନିମନ୍ତେ ।

ସହାୟକ ଗ୍ରନ୍ଥସୂଚୀ :

୧. କବି, ଅସିତ-(୨୦୨୧), ଓଡ଼ିଆ ସାହିତ୍ୟ ସମାଲୋଚନାର ଇତିହାସ, ଫ୍ରେଣ୍ଡସ୍ ପବ୍ଲିଶର୍ସ, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ, ୪ର୍ଥ ସଂସ୍କରଣ

୨. ମିଶ୍ର, ଡଃ ଦୀନବନ୍ଧୁ-(୨୦୧୪), ସମାଲୋଚନା ତତ୍ତ୍ୱ, ନବୋଦୟ ପ୍ରକାଶନ, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ, ୨ୟ ସଂସ୍କରଣ

୩. ପ୍ରଧାନ, ପ୍ରଫେସର କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର, ରାଉତ, ନିର୍ମଳା କୁମାରୀ-(୨୦୧୦), ଗବେଷଣା ପ୍ରକରଣ : ସଂପାଦନା ଓ ଅନୁବାଦ ପ୍ରବିଧି, ଜ୍ଞାନଯୁଗ ପବ୍ଲିକେଶନ, ଭୁବନେଶ୍ୱର

୪. ଚାଟାର୍ଜୀ, ଡକ୍ଟର ସୁବୋଧ କୁମାର-(୨୦୨୦), ଗବେଷଣା ପ୍ରବିଧି : ସଂପାଦନା ଓ ଅନୁବାଦ କଳା, ବିଦ୍ୟାପୁରୀ, କଟକ, ୬ଷ୍ଠ ମୁଦ୍ରଣ

୫. ପ୍ରଧାନ, ଡ. କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର-(୨୦୨୧), ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସମୀକ୍ଷା ତତ୍ତ୍ୱ, ପ୍ରାଚୀ ସାହିତ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠାନ, ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ, ୨ୟ ସଂସ୍କରଣ

❖ ❖ ❖